

SANATSAL REKREASYONUN TOPLUMSAL DİNAMİKLERİNİN BOURDIEU SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

AN INVESTIGATION OF THE SOCIAL DYNAMICS OF ARTISTIC RECREATION IN THE CONTEXT OF BOURDIEU'S SOCIOLOGY

Ahmet Elnur*

Öz

Bireylerin kendilerini yaratıcı bir şekilde ifade etmeleri doğrultusunda boş zamanlarını etkili ve verimli bir şekilde değerlendirmelerini sağlayan sanatsal rekreasyon; görsel sanatlar, müzik, dans, tiyatro dâhil olmak üzere çeşitli sanatsal etkinlikleri kapsamaktadır. Çalışma kapsamında sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamikleri, Bourdieu sosyolojisi çerçevesinde; kültürel sermaye, habitus ve alan kavramlarının bireylerin sanatsal etkileşim süreçlerinin şekillendirmesi açısından oynadığı role odaklanılarak incelenmektedir. Bu doğrultuda sanat alanı ile habitus arasındaki karşılıklı ilişki; kültürel sermayenin bedenselleşmiş, nesnelleşmiş ve kurumsallaşmış biçimlerinin bireylerin sanat alanına erişim ve katılımını nasıl etkilediği, Bourdieu'nun kavramlarından yararlanılarak sorgulanmaktadır. Sanatsal sermayenin dağılımı ve alan içindeki güç ilişkileri bağlamında sanat alanının kendine özgü yapısına odaklanılmakta, habitus ve kültürel sermayenin bireylerin estetik yargıları ve sanatsal tercihleri üzerindeki etkileri mercek altına alınmaktadır. Bu çalışma, boş zaman değerlendirme çerçevesinde gerçekleştirilen sanatsal etkinlikler aracılığıyla kişisel refah, kültürel zenginleşme ve sosyal uyumun yaygınlaştırılması açısından sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamiklerinin derinlemesine bir şekilde anlaşılmasının önemini gözler önüne sermektedir.

Anahtar Kelimeler: Boş Zaman Sosyolojisi, Bourdieu Sosyolojisi, Kültürel Sermaye, Sanatsal Katılım, Sanatsal Rekreasyon.

Abstract

Artistic recreation, which enables individuals to evaluate their leisure time effectively and efficiently in line with expressing themselves creatively, includes various artistic activities, including visual arts, music, dance, and theatre. Within the scope of this study, the social dynamics of artistic recreation are examined within the framework of Bourdieu's sociology, focusing on the role of cultural capital, habitus, and field concepts in shaping the artistic interaction processes of individuals. The reciprocal relationship between the field of art and habitus, and how the embodied, objectified, and institutionalised forms of cultural capital affect individuals' access to and participation in the field of art, are explored through Bourdieu's concepts. The specific structure of the field of art is emphasised in the context of the distribution of artistic capital and power relations within the field, and the effects of habitus and cultural capital on individuals' aesthetic judgements and artistic preferences are brought under investigation. This study reveals the importance of an in-depth understanding of the social dynamics of artistic recreation in terms of promoting personal well-being, cultural enrichment, and social cohesion through artistic activities carried out within the framework of leisure.

Keywords: Artistic Engagement, Artistic Recreation, Bourdieu's Sociology, Cultural Capital, Sociology of Leisure.

Araştırma Makalesi // Başvuru tarihi: 08.05.2024 - Kabul tarihi: 20.06.2024

* Dr. Öğr. Görevlisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Rektörlük, ahmetelnur@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3287-535X>, Isparta/Türkiye.

1. Giriş

Sanatsal rekreasyon; bireylerin kişisel zevk, kendini ifade etme ve iyi olma hali için gerçekleştirdikleri çeşitli yaratıcı boş zaman faaliyetlerini kapsamaktadır. Görsel sanatlar ile müzikten dans ve tiyatroya kadar uzanan bir yelpazede sanatsal rekreasyon; yaratıcı öğrenme, kültürel alışveriş, bireysel ve kolektif kimliklerin geliştirilmesi için bir platform sağlamaktadır. Bununla birlikte sanatsal rekreasyona ilişkin dinamikler, salt estetik beğeni ve yaratıcı arayışların ötesine uzanmaktadır. Pierre Bourdieu tarafından geliştirilen sosyolojik kavramlar açısından ele alındığında sanatsal rekreasyona katılım; kültürel sermaye, habitus, toplumsal alanlar ve güç ilişkilerinin bireysel ve toplumsal örüntülerini şekillendiren bir etkileşim alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında Bourdieu'nun kavramsal çerçevesi ışığında sanatsal rekreasyonu biçimlendiren girift dinamiklerin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda bedenselleşmiş, nesnelleşmiş ve kurumsallaşmış biçimleriyle kültürel sermayenin edinimi ve kullanımının bireylerin sanatsal alana erişimi ve katılımını nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca estetik yargılar, sanatsal tercihler ve yaratıcı ifade biçimlerini şekillendiren yerleşik eğilimler ve toplumsal normlardan oluşan habitusun söz konusu alanda oynadığı rol de irdelenmektedir.

Çalışma kapsamında sanat alanı, Bourdieu'nun alan kavramsallaştırması çerçevesinde incelenmekte; sanatsal katılım olanaklarının simgesel mücadeleler, güç ilişkileri ve sanatsal sermayenin dağılımı ile şekillendirildiği bir toplumsal alan olarak ele alınmaktadır. Bireylerin bu alanda nasıl varlık gösterdikleri, çeşitli sermaye biçimlerini nasıl edindikleri ve sanatsal alanda tanınırlık ve etkinlik kazanmak için kendilerini stratejik olarak nasıl konumlandıklarına odaklanılmaktadır. Ayrıca bu çalışmada toplumsal ağlar, mentorluk ve iş birliklerinin sanatsal sosyalizasyon, beceri aktarımı ve sanat alanındaki kaynaklara erişim bakımından sahip olduğu potansiyel etkiye dikkat çekilmektedir. Sanatsal topluluklar içindeki baskıcı yapılar, dışlayıcı uygulamalar ve ötekileştirmenin sürdürülmesinde simgesel şiddetin yansımaları da eleştirel bir incelemeye tabi tutulmaktadır. Sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamiklerinin bütüncül bir şekilde irdelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada bireylerin sanatsal etkinliklerde yer alırken karşılaştıkları güçlendirici ve zorlayıcı unsurlar gözler önüne serilmektedir.

Sanatsal rekreasyonun dönüştürücü potansiyelinin ortaya çıkarılması, bireylerin kültürel sermayeleri ve habitusları aracılığıyla egemen kültürel normlara nasıl meydan okuyabilecekleri, sanatsal sınırları nasıl yeniden tanımlayabilecekleri ve sanat alanını nasıl yeniden yapılandırabileceklerinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmada sanatsal katılımın kişisel gelişim, toplumsal hareketlilik ve daha geniş çaplı bir kültürel dönüşümü gerçekleştirme kapasitesi gözler önüne serilmektedir. Sanatsal rekreasyonun bireysel boyutlarının incelenmesine ilaveten bu çalışmada sosyal uyum, topluluk gelişimi, kültürel entegrasyon ve kültürlerarası diyalogun teşvik edilmesi üzerindeki kolektif etkileri de ele alınmaktadır. Sanatsal faaliyetlerin toplumsal bölünmeler arasında köprü görevi görme, karşılıklı anlayışı geliştirme ve farklı kültürel bağlamlarda ortak bir amaç ve kimlik duygusu oluşturma bakımından oynadığı rolün altı çizilmektedir. Böylece Bourdieu'nun sosyoloji anlayışından yararlanılarak sanatsal rekreasyonu şekillendiren karmaşık dinamiklerin ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunulmakta; bireysel, yapısal ve sosyokültürel etmenler arasındaki etkileşime açıklık getirilmektedir. Bu bağlamda sanat alanının kişisel gelişim, sosyal uyum ve toplumsal refah için dönüştürücü potansiyelinin ortaya çıkarılması ve sanatsal katılıma yönelik daha kapsayıcı, eşitlikçi ve güçlendirici yaklaşımlar için derinlemesine anlayış geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2. Kültürel Sermaye, Habitus ve Sanat Alanı

Pierre Bourdieu tarafından alanyazına kazandırılan kültürel sermaye kavramı, bireylerin sanatla olan ilişkilerinin şekillendirilmesinde önemli rol oynayan çeşitli unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Kültürel sermaye, bir bireyin veya grubun sahip olduğu ve sosyal bir alanda üstünlük elde etmek için kullanabileceği maddi ve simgesel kaynakların toplamını kapsamaktadır. Bireylerin sahip olduğu, onların sosyal ve kültürel ayrıcalıklara erişimini sağlayan; maddi olmayan kaynakları kapsayan kültürel sermayenin başlıca biçimleri; bedenselleşmiş, nesnelleşmiş ve kurumsallaşmıştır. Bedenselleşmiş kültürel sermaye, bireylerin sosyalleşme sürecinde elde ettikleri deneyimler yoluyla edindikleri içselleştirilmiş eğilim, davranış ve becerileri ifade etmektedir (Bourdieu, 1986:241-248). Nesnelleşmiş kültürel sermaye; sanat, edebiyat ve tarihsel mekânlar gibi kültürel değer taşıyan dışsal kültürel varlık ve kaynakları barındırmaktadır (Monkman vd., 2005:11). Kurumsallaşmış kültürel sermaye ise eğitim ve kurumsal sistemler

içerisinde kültürel sermayenin şekilsel olarak kabul edilmesi ve onaylanmasını içermektedir (Igarashi ve Saito, 2014:226). Kültürel sermayenin bu biçimlerinin dinamikleri ve karşılıklı etkileşimlerinin anlaşılması, kültürel kaynakların ve fırsatların toplum içindeki eşitsiz dağılımına ilişkin önemli öngörüler sağlamaktadır.

Kültürel sermaye; bireyler tarafından eğitim kurumları, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılım gibi çeşitli biçimlerde edinilmektedir. Bu bağlamda kurumsallaşmış kültürel sermayenin genellikle göçmenlerin işgücü piyasasına entegrasyonu için gerekli olan çeşitli eğitimler yoluyla edinildiği görülmektedir (Creese ve Wiebe, 2012:60). Eğitim sistemleri, kültürel sermayenin tanımlanması ve öneminin kavranması süreçlerinde, özellikle de bir kültürel sermaye biçimi olarak kozmopolitanizmin anlam kazanmasında merkezi bir rol oynamaktadır (Igarashi ve Saito, 2014:223). Bununla birlikte bireylerin sanatsal etkinliklere katılım sağlayarak çeşitli kültürel öğelere maruz kalması, kültürel sermaye birikimine katkıda bulunmakta ve bir anlamda sanat çevresiyle etkileşimlerini güçlendirmektedir (Monkman vd., 2005:11). Kültürel sermaye ediniminin durağan bir süreç olmaktan ziyade sosyal, ekonomik ve tarihsel bağlamlardan etkilenen ve bireylerin sürekli bir şekilde değişim gösteren kültürel ortamlara uyum sağlamalarını gerekli kılan bir çaba olduğunu söylemek mümkündür.

Toplumsal hayatın birçok alanında etkili olan kültürel sermaye edinimi, bireylerin sanatsal etkinliklere erişimi ve katılımını doğrudan şekillendirmektedir. Kurumsallaşmış kültürel sermayenin çeşitli biçimlerine erişebilir olmak, aynı zamanda bireylerin sosyal statüleri ve toplum içindeki seçkin çevrelere dâhil olma imkânlarını da önemli ölçüde belirginleştirmektedir (Serre ve Wagner, 2015:442). Kültürel sermayenin sosyal veya ekonomik sermaye gibi diğer sermaye biçimlerine dönüşmesi, farklı sermaye biçimlerinin birbirine bağlılığını ve bireylerin sahip olduğu olanaklar ve hareketlilik üzerindeki etkisini gündeme getirmektedir (Hamid ve Everett, 2022:836). Sanat alanı açısından bakıldığı zaman daha fazla kültürel sermayeye, özellikle kurumsal kültürel sermayeye sahip bireylerin bu alanda ilerleme ve başarı elde etme olasılığı daha fazla görülmektedir (Gore vd., 2019:527; Lamour ve Lorents, 2021:2346). Özetle kültürel sermaye, bireylerin sanatsal alanlarla olan ilişkilerini çeşitli biçimlerde ve önemli ölçüde şekillendirmektedir. Kültürel sermayenin çeşitli şekillerde edinimi, bireylerin sanat alanlarına erişimi ve katılımını belirlemede kilit bir rol üstlenmektedir. Bu noktada somutlaşmış,

nesnelleşmiş ve kurumsallaşmış kültürel sermayenin öneminin anlaşılması, bireylerin sanatsal etkileşimlerde bulunma ve kültürel alanda yer alma biçimlerine dair içgörü sağlamaktadır.

Sanatsal rekreasyon; dans, müzik, fotoğrafçılık gibi "kendin yap"¹ şeklinde sanatsal ifade biçimlerini kapsayan, bireysel zevk ve iyi olma hali için çeşitli yaratıcı ve dışavurumcu çabalarda bulunmayı öngören bir boş zaman etkinliği biçimi olarak tanımlanmaktadır (Mroczek-Żulicka, 2018:54; Philipp, 2012:24-25). Bu rekreasyon biçimi, hem bireysel hem de toplumsal refahın sağlanması noktasında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Cheng, 2015:78). Sanatsal rekreasyon; görsel sanatlar, müzik, dans ve tiyatro dâhil olmak üzere fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere çeşitli şekillerde tezahür edebilmekte ve bireylere kendilerini yaratıcı bir şekilde ifade etme, duygularını açığa çıkarma ve kültürel ve sanatsal deneyimlerle etkileşimde bulunma imkânı sağlamaktadır (Varella, 2022:68). Başka bir deyişle sanatsal rekreasyon; sanatsal deneyimleri gündelik hayatlarının önemli bir boyutu olarak konumlandıran, bu bağlamda sanatsal çalışmalar üreten, sergileyen, yeniden canlandıran veya bir boş zaman etkinliği olarak deneyimleyen bireyleri kapsamaktadır.

Çeşitli toplumsal sorunların ele alınması bağlamında yenilikçi ve yaratıcı tekniklerin kullanılması sayesinde sanatsal rekreasyon, hem sosyal hem de pedagojik uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlama potansiyeline sahiptir (Avchinnikova, 2023:89; Basov vd., 2024). Ayrıca yeşil altyapının sanatsal unsurlarla bütünleştirilmesi, yerel düzeyde görsel çekiciliklerin ve aynı zamanda birçok farklı altyapısal yeniliklerin hayata geçirilmesi ile bölgesel uyumun desteklenmesi açısından da önemli bir rol oynamaktadır (Sezer, 2021:2120; Zhang vd., 2020:428). Buna ilaveten kültürel bir ifade aracı olarak da çok yönlü bir işlevselliğe sahip olan sanatsal rekreasyon kapsamında bazı sanatsal formlar rekreasyonel amaçlara hizmet etmekten bazıları ise törensel veya milliyetçi bir anlam taşımaktadır (Ayala ve Júnior, 2022). Sanatsal rekreasyon, yalnızca bireysel refahın iyileştirilmesine değil, aynı zamanda toplumsal uyum ve kültürel zenginleşmeye de katkı sağlayan yaratıcı ve dışavurumcu faaliyetlerde bulunmak için bir platform işlevi görmektedir.

¹ "Kendin Yap" (Do It Yourself/DIY), herhangi bir uzman desteği almadan, eldeki malzemelerle yapılan çalışmaların tümünü ifade eden ve özellikle punk altkültüründe belirgin bir şekilde görülen, bireysel yaratıcılığı ve bağımsızlığı vurgulayan bir akımdır (Enes, 2022:395-396).

Bourdieu'nun habitus kavramı, bireylerin sanatsal rekreasyon alanındaki yönelimleri, tercihleri ve davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Derinlemesine bir şekilde bireylerin içine yerleşmiş olan eğilimler ve kalıplar bütünü olan habitus, bireylerin içinde buldukları çevreyle etkileşimlerini şekillendirmekte, onların eylemlerini ve dünyayı yorumlama biçimlerini yönlendirmektedir (Bourdieu, 1977:72). Bedenselleşmiş eğilimler ve toplumsal normlar bütünü olarak habitus, bireylerin estetik yargılarını, sanatsal zevklerini ve sanatsal ifade biçimlerini etkilemektedir (Botz-Bornstein, 2014:125; Moore ve Emmerich, 2024:109-110). Bireylerin davranışları, tercihleri ve düşüncelerini şekillendiren habitus, onların hem toplumsal dünya algılarını hem de sanatla olan ilişkilerini belirlemektedir (Parncutt, 2018:483). Ayrıca bireylerin zevk ve tercihlerinin kültürel arka plan ve deneyimleri çerçevesinde şekillenmekte olan habitus, kültürel sermaye ile de doğrudan bağlantılıdır (Tsaousi, 2014:481). Habitus, nesnel toplumsal yapılar ve bireysel pratikler arasında bir köprü görevi üstlenerek sanatsal deneyimleri ve ifadeleri son derece etkili bir şekilde biçimlendiren bir yapılandırma aracı olarak işlev görmektedir.

Habitus ve kültürel sermaye arasındaki etkileşim, bireylerin sanatla ilişki kurma biçimlerinin anlaşılması açısından önemli olanaklar sunmaktadır. Kültürel sermaye, çeşitli biçimleriyle bireylerin estetik değerleri ve sanatsal tercihlerinin biçimlendirilmesi noktasında habitus ile etkileşim halindedir (Hanquinet vd., 2014:112; Klekot, 2009:33). Habitus, bireylerin sosyalleşmesi sonucunda edindikleri deneyimlerin bir uzantısı olarak kültürel sermayenin sanat alanında kazanılması ve yeniden üretilmesine aracılık etmektedir (Ayman, 2013:23). Bu ilişki, bireylerin sanatsal etkileşimlerini şekillendiren ve aynı zamanda toplumsal konumları, geçmişleri ve deneyimlerini yansıtan karmaşık dinamiklerin önemini açığa çıkarmaktadır. Bu bağlamda Bourdieu'nun habitus kavramı; bireylerin estetik yargılarını, sanatsal tercihlerini ve ifade biçimlerini şekillendirerek sanat alanıyla ilişkilerini doğrudan etkilemektedir. Kültürel sermaye ve habitus arasında söz konusu olan karşılıklı ilişki, bireylerin sanatla bağlarının çok yönlü doğasını ortaya çıkarmakta, böylece sahip oldukları donanım ve elde etmiş oldukları kültürel birikimler aracılığıyla sanat alanına dâhil olmaları süreçlerindeki girift ilişkileri gözler önüne sermektedir.

Bourdieu tarafından geliştirilen alan kavramı, sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamiklerinin anlaşılması noktasında oldukça önemli bir role sahiptir. Açık kurallar, tanımlanmış sınırlar, benzersiz zamansal ve mekânsal özellikler sayesinde sahip olduğu özerklikle belirginleşen

alan, kendine mahsus doğası ve yapaylığı ile ayırt edilen bir toplumsal yapı olarak kabul edilmektedir (Bourdieu, 1990:67). Alan, çeşitli aktörlerin farklı sermaye biçimlerinden yararlanarak kendi otorite ve güçlerini kabul ettirmek için rekabete girdikleri dinamik bir ortam işlevi görmektedir. Bu noktada alan, bireylerin ve kurumların simgesel ve sanatsal sermaye de dâhil olmak üzere çeşitli sermaye biçimleri için rekabet ettikleri bir sosyal alanı temsil etmektedir (Bottero ve Crossley, 2011:114). Güç ilişkileri, simgesel mücadeleler ve sanatsal sermayenin sanat alanı içindeki dağılımı, bireylerin sanatla etkileşime girme biçimleri ve fırsatlarını şekillendirme açısından önemli bir yere sahiptir (Bourdieu, 1993:46; Jacobs ve Evans, 2012:676). Sanat alanındaki güç ilişkileri, sanatsal sermayenin dağılımı ile oldukça girift bir şekilde bağlantılıdır. Sanatçılar, eleştirmenler, kurumlar ve izleyiciler, alan içindeki konumlarını belirlemek ve korumak için simgesel mücadelelere katılmaktadır (Tkachev, 2006:32). Tanınırlık, saygınlık ve itibar gibi unsurları içeren simgesel sermaye birikimi, bireylerin sanat alanındaki başarı ve nüfuz sahibi olmalarının temelini oluşturmaktadır (Herrero, 2009:914). Bununla birlikte sanatsal sermayenin alan içindeki dağılımı, yalnızca sanatsal yetkinliklere dayanmamakta, aynı zamanda toplumsal ağlar, kurumsal bağlar ve kültürel hiyerarşilerden de etkilenmektedir (Fox, 2015:524). Bu dinamiklerin anlaşılması, sanatsal rekreasyon alanında toplumsal kalıplar ve bireysel özerklik arasındaki karmaşık ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

Alan kavramı, oyunun kurallarının tanımlanması, başarı ve meşruiyet unsurlarının belirlenmesi suretiyle sanatsal katılım için gerekli olanakları yapılandırmaktadır. Bireylerin sanat alanındaki yönelimleri, alan içindeki konumları, alanın karmaşıklığı içerisinde yön bulma becerileri, farklı sermaye biçimlerini bir araya getirme ve bunlardan yararlanma yetenekleriyle şekillenmektedir (Jacobs ve Evans, 2012:676-678). Bu noktada alan, bireylerin sanatsal kimliklerini müzakere ettikleri, iş birlikleri kurdukları, aynı zamanda tanınırlık ve görünebilirlik kazanmak amacıyla rekabet ettikleri toplumsal bir alan olarak işlev görmektedir (Bottero ve Crossley, 2011:101-102). Özetle Bourdieu'nün alan kavramı, sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamiklerinin anlaşılması açısından çok işlevli bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda sanat alanı içindeki güç ilişkileri, simgesel mücadeleler ve sanatsal sermayenin dağılımının incelenmesi sayesinde sanatsal katılım olanaklarının nasıl yapılandırıldığı ve bireylerin sanat alandaki deneyimlerinin nasıl şekillendiğine dair bir kavrayış geliştirmek olanaklı hale gelmektedir.

3. Toplumsal Ağlar ve Simgesel Şiddet

Toplumsal ağlar, sanat alanındaki sosyalleşme süreçlerinin kolaylaştırılması ve bireylerin sanatsal katılımlarının biçimlendirilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Sanatsal topluluklar içindeki bireyler arası ilişkiler, mentorluk ile iş birlikleri; sanatsal bilgi ve becerilerin aktarımı süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır (Gibson, 2021:156-158). Sanatçılar, gelecekteki yeni iş olanaklarını güvence altına alabilecek stratejik bağlantılar kurmak için söz konusu ağlarda paylaşılan bilgilerden faydalanmaktadır (Klerk, 2015:835). Öte yandan sanat ve coğrafya gibi farklı disiplinlerden bireyler arasındaki iş birlikleri, sanatsal pratiklerde yenilikçi ve sömürgecilikten uzak yaklaşımların geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır (Tolia-Kelly ve Raymond, 2019:2). Bu disiplinlerarası iş birlikleri, sanatsal ifadenin sınırlarının ötesine geçerek çağdaş sanat formlarının ilerlemesinde önemli rol oynayan dinamik anlayış ve bakış açısının ortaya gündeme getirilmesini olanaklı kılmaktadır.

Toplumsal ağların olumlu etkileri; sanat alanındaki fırsatlar, kaynaklar ve bilinirliğe erişim sağlanmasını kapsamaktadır. Şarkı yazma gibi yaratıcı küçük grup iş birliklerinde sanatçıların sanatsal içeriği sanatsal hedefleriyle uyumlu olacak şekilde kendilerine özgü bir şekilde düzenlemeleri, söz konusu süreçlere dâhil olan kişiler arasındaki ağların sanatsal çıktıları etkileme olanaklarını gözler önüne sermektedir (Skaggs, 2019: 382-383). Daha önce de bahsedildiği üzere, sanatçılar ve coğrafyacılar arasındaki iş birlikleri, geleneksel bakış açılarına meydan okuyarak yeni çözümler sunma potansiyeline sahip olup bu durum müze kültürlerinin sömürgecilikten arındırılması noktasında oldukça işlevseldir (Tolia-Kelly ve Raymond, 2019:14). Özetle toplumsal ağlar; sanatsal topluluklar içinde mentorluk, iş birliği ve bilgi paylaşımını teşvik ederek sanat alanındaki sosyalleşmenin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Bu ağlar, yalnızca sanatsal becerilerin aktarılmasına katkıda bulunmamakta, aynı zamanda sanat alanındaki olanak ve kaynaklara yeni erişim yöntemlerini de beraberinde getirmektedir. Sanatçıların farklı disiplinlerden bireylerle iş birlikleri ise sanatsal pratikleri daha da zenginleştirerek sanatsal çalışmaların seyrini şekillendiren yenilikçi ve sömürgecilikten arındırıcı yaklaşımlara yol açmaktadır.

Bourdieu tarafından geliştirilen bir diğer kavram olan simgesel şiddet, özellikle sanat alanındaki sosyalleşme süreçlerinin anlaşılmasına ışık tutmaktadır. Simgesel şiddet; duygusal

ilişkiler ve güç dinamikleri, iletişim ve tahakküm arasındaki geleneksel ikilemi aşmakta, böylece gizli bir denetim biçimi olarak iletişim aracılığıyla uygulanmaktadır (Bourdieu, 1977:237). Bu durum, yanlış tanıma, küçümseme ve failliğin ortadan kaldırılması suretiyle seslerin susturulması ve egemen ideolojilerin dayatılması şeklinde tezahür etmektedir (Thapar-Björkert vd., 2016:158). Simgesel şiddet, aynı zamanda sanat alanında bireylerin sanatsal normlar, değerler ve sınırlara ilişkin algılarını şekillendirerek varlık göstermektedir (Kagan, 2011:67; Kraehe vd., 2016:231-232). Bu şiddet biçimi, nefret söylemi ve ırksal ayrımcılıkta da kendini göstermekte, baskı ve ötekileştirmenin yeniden üretilerek sürdürülmesine neden olmaktadır (Cortés, 2021). Sanat alanında simgesel şiddete ilişkin farkındalık geliştirilmesi; baskı unsurlarına meydan okuyan, kapsayıcılığı teşvik eden ve ötekileştirilmiş seslerin duyulmasını sağlayan dönüştürücü uygulamalara duyulan ihtiyacın altını çizmekte, böylece sanat alanının daha eşitlikçi ve çeşitlilik içeren bir hale gelmesini mümkün kılmaktadır.

Sanatsal topluluklarda simgesel şiddet, egemen ideolojilerin ötekileştirilmiş gruplara dayatılmasını meşrulaştırmakta, böylece güç dinamikleri yeniden üretilmekte ve mevcut düzenin sürdürülmesi nedeniyle toplumsal eşitsizlikler ve ayrımcı uygulamalar devam ettirilmektedir (Peters, 2006:143-146; Seed, 2019:59). Simgesel şiddet, aynı zamanda eğitim ortamlarında da varlık göstermekte, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini şekillendirmekte ve sistematik adaletsizliklerin sürdürülmesini sağlayarak eşitsizliklerin yeniden üretilmesine yol açmaktadır (Hammarén, 2022:42-43). Sanatsal alanların daha kapsayıcı ve eşitlikçi hale getirilmesi açısından simgesel şiddetin farkına varılması ve dikkate alınması elzemdir. Bourdieu'nun bu kavramı, egemen güç odaklarının sanat alanında işleyişinin gizli fakat etkili yollarını gözler önüne sermektedir. Bu noktada simgesel şiddetin sanat alanındaki algıları, değerleri ve sınırları nasıl şekillendirdiğinin anlaşılması, daha çeşitli ve kapsayıcı bir sanat alanının inşa edilmesi açısından önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanatsal pratikler aracılığıyla karşılıklı olarak paylaşılan deneyimler, bireylerin sanatsal topluluklar bünyesinde sosyalleşmeleri açısından son derece temel bir öneme sahiptir. Aidiyet duygusunun ortaya çıkmasını sağlayan söz konusu uygulamalar, kolektif kimliğin gelişmesini sağlamakta ve çeşitli sanatsal toplulukların oluşum süreçlerine doğrudan katkıda bulunmaktadır (Martiniello ve Lafleur, 2008: 1199). Bu uygulamalara katılım sağlanması, bireylerin ortak bir

deneyim elde etmesini, kolektif bir amaç çerçevesinde daha geniş bir sanatçı topluluğuna bağlanma hissi edinmelerini sağlamaktadır (Marshall, 2002:360). Böylece bireyler, ortak bir dil ve değer paylaşımı sayesinde sanatsal topluluklar içindeki kimliklerini güçlendiren bir aidiyet duygusu geliştirmektedir (Goldstraw vd., 2020:265; Palmieri vd., 2021:113). Başka bir deyişle sanatsal uygulamalara katılım sağlanması, bireylerin aidiyet duygusu geliştirmelerini ve sanatsal topluluklar içindeki bağlarının güçlenmesini sağlamaktadır.

Bireylerin ortak pratiklere katılımı, bireysel farklılıkların ötesine geçen bir birlik, dayanışma ve karşılıklı anlayış duygusunun ortaya çıkmasını mümkün kılmaktadır (Parr, 2006:161). Bu pratikler, bireylerin kendilerini özgün bir şekilde ifade edebildikleri, başkalarıyla etkileşime geçebildikleri ve daha geniş bir sanatsal kolektife aidiyet duygusu geliştirebildikleri bir ortak kültürel alanın oluşmasını sağlamaktadır (Travis, 2019:99-100). Gerçekleştirilen uygulamalar sayesinde bireylerin topluluğa olan bağlılıklarının pekiştirilmesi, toplumsal bağların güçlendirilmesine ilaveten paylaşılan sanatsal kimliklerinin perçinlenmesini sağlamaktadır. Sanatsal ritüellere katılım aracılığıyla şekillenen kolektif kimlik, bireylerin sanatsal yönelimlerini ve sanatsal katılım düzeylerini belirlemektedir (Wyatt vd., 2013:82). Bu etkinlikler aracılığıyla geliştirilen aidiyet ve bağlantı duygusu, bireylerin sanatsal faaliyetlere aktif bir şekilde katılmalarını, başkalarıyla iş birliği yapmalarını ve yaratıcı süreçlere katkıda bulunmalarını teşvik etmektedir.

Kolektif kimlik; bireylerin sanatsal hedefleri doğrultusunda ilerlemelerini, yeni yaratıcı yöntemler keşfetmelerini ve sanatsal topluluğa daha derinlemesine katılmalarını sağlayan bir amaç, destek ve ilham duygusu sağlamaktadır (Dadswell vd., 2017:115; Hadchity, 2019:26). Ayrıca kolektif kimliğin daha güçlü hale gelmesi; bireylerin egemen sanatsal normlara meydan okumalarını, pratiklerinde yeniliklere başvurmalarını ve sanatsal topluluğun büyümesine ve dinamizmine katkıda bulunmalarını mümkün kılmaktadır (Berahim vd., 2023:132; Rathna, 2023:47). Özetle sanatsal ritüeller ve paylaşılan pratikler, bireylerin sanatsal topluluklar içinde sosyalleşmeleri açısından temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Kolektif kimlik oluşumuna da zemin hazırlayan bu ritüeller, aidiyet duygusunu beslemekte ve bireylerin sanatsal yönelimleri ve sanatsal topluluk içindeki katılım biçimlerini şekillendirmektedir. Sanatsal etkinliklere katılım

sayesinde bireyler, toplumsal bağlantılarını güçlendirmekte, ortak bir sanatsal kimlik geliştirmekte ve sanatsal topluluğun sürdürülebilirliğine katkıda bulunmaktadır.

4. Toplumsal Değişim Aracı Olarak Sanatsal Rekreasyon

Sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamikleri ele alındığında; kendini ifade etme, kişisel gelişim ve eylemlilik pratiği sağlamak suretiyle bireylerin güçlendirilebileceğinin mümkün hale geldiği görülmektedir. Sanatsal katılım yoluyla bireylerin egemen kültürel normlara meydan okumak ve sanat alanını yeniden yapılandırmak için edindikleri kültürel sermayeden yararlandıkları ve habituslarını yeniden inşa etme olanağına kavuştukları gözlenmektedir (Hamilton, 2022: 9). Bu noktada kültürel kaynakları ve somutlaşmış eğilimlerinden yararlanan bireylerin mevcut güç yapılarını göz önünde bulundurarak sanatsal sınırları yeniden tanımlaması, daha kapsayıcı ve çeşitlilik içeren bir sanat alanının inşası açısından önem ifade etmektedir (Born, 2010:176-177). Başka bir deyişle sanatsal katılımın güçlendirme olanakları sayesinde bireyler, egemen güç dinamiklerine meydan okumakta, aynı zamanda sanat alanının daha eşitlikçi hale gelmesi için sanatsal sınırları yeniden şekillendirmektedir.

Bourdieu'nun kuramları çerçevesinde bakıldığında, sanatsal rekreasyonun dönüştürücü potansiyelinin bireylerin kimliklerini, ideallerini ve toplumsal eylemliliklerini yeniden şekillendirme olanaklarında yattığı anlaşılmaktadır. Sanatsal pratiklere katılma yoluyla bireylerin sanat alanında varlık göstermek, tanınmak ve itibar kazanmak için kendilerini stratejik olarak konumlandırmaları mümkündür (Bourdieu, 1993:63). Sanatsal becerilerin geliştirilmesi ve kültürel sermaye birikimi sayesinde bireyler, mevcut hiyerarşilere meydan okuyabilmekte ve yeni sanatsal ifade alanları oluşturabilmektedir (Schmitz vd., 2016:68). Bu süreç, yalnızca kişisel gelişimi değil, aynı zamanda mevcut güç dinamiklerine meydan okuyan yeni yaklaşımları da teşvik ederek daha geniş bir toplumsal değişime katkıda bulunmaktadır (Alexander, 2017:13). Sanatsal rekreasyon sayesinde güçlenme ve kendini gerçekleştirme olanağı elde eden bireyler, kültürel sermayeleri aracılığıyla egemen kültürel normlara meydan okuyabilmekte, sanatsal katılım sayesinde toplumsal konumlarını dönüştürerek daha kapsayıcı bir sanat alanının inşasına katkıda bulunma potansiyeline kavuşmaktadır.

Sanat alanındaki sosyal eşitsizliklerin sanatsal rekreasyon aracılığıyla sürdürülme biçimlerinin Bourdieu sosyolojisi bağlamında incelenmesi için kültürel sermayeye eşitsiz bir şekilde gerçekleşen erişimin göz önünde bulundurulması büyük önem taşımaktadır. Buna ilaveten toplumsal hiyerarşilerin yeniden üretilmesine katkıda bulunan sınırlı sanatsal katılım olanaklarını da dikkate alınması elzemdir. Daha yüksek düzeyde kültürel sermayeye sahip olan, daha ayrıcalıklı konumlardaki bireylerin seçkin sanat ortamları, ağları ve kaynaklarına erişim olanağının daha olması, mevcut toplumsal eşitsizlikleri pekiştirmektedir (Zimdars vd., 2009:648). Bu bağlamda kültürel sermayenin bu eşitsiz dağılımı, ötekileştirilmiş grupların sanatsal faaliyetlere katılımını sınırlandırarak sanat alanındaki sosyal eşitsizliklerin süreklilik kazanmasına yol açmaktadır (Johnson ve Monney, 2021). Öte yandan sanat kurumları tarafından uygulanan dışlayıcı teamül ve eşik beççiliği mekanizmaları, yeterince temsil edilmeyen toplulukların daha fazla dışlanması sonucunu doğurmakta, böylece egemen ideolojik bakış açılarının hâkimiyetini daha fazla pekiştirmektedir.

Ötekileştirilmiş grupların sanatsal rekreasyona eşit katılımını engelleyen yapısal engellerin ortadan kaldırılması için Bourdieu'nun kuramlarından hareketle oluşturulmuş çeşitli stratejilerin uygulanması mümkündür. Bu noktada eğitim programları ve toplum temelli sanat projeleri aracılığıyla sanat alanında yeterince temsil edilmeyen toplulukların kültürel sermaye edinmelerinin teşvik edilmesi önem ifade etmektedir. Böylece kültürel kaynaklar ve sanatsal katılım fırsatlarına erişim olanaklarına kavuşan ötekileştirilmiş grupların egemen kültürel normlara meydan okuyarak sanat alanındaki görünürlüklerinin artırılmasının sağlanması mümkün hale gelmektedir (Zilberstein, 2019:1152; Delgado, 2015:10). Ayrıca sanat kurumları, müfredatı ve finansman mekanizmalarının çeşitlendirilmesine yönelik çabalar, daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir sanat ortamının oluşturulması açısından son derece anlamlıdır (Blackwood ve Purcell, 2014:259). Özetle Bourdieu'nun kavramsal çerçevesi, sanatsal rekreasyonun kültürel sermaye ve olanaklara eşitsiz erişim yoluyla sanat alanındaki sosyal eşitsizliklerin sürdürülmesine yol açabileceğini gözler önüne sermektedir. Bu noktada yapısal engellerin göz önünde bulundurulması suretiyle dezavantajlı grupların kültürel sermaye ediniminin teşvik edilmesine yönelik stratejilerin hayata geçirilmesi, mevcut toplumsal düzene meydan okuyan daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir sanatsal ortamın yaratılması açısından önem ifade etmektedir.

Sosyolojik bağlamda sanatsal rekreasyon; sosyal uyum, topluluk gelişiminin ve kültürel entegrasyonun yaygınlaştırılması açısından önemli rol oynamaktadır. Sanatsal faaliyetlere katılım sağlayan bireyler; ortak deneyimler yaşamak, kimliklerini ifade etmek ve topluluklar içinde aidiyet ve beraberlik duygusuna yönelik yeni bağlantılar kurmak için bir araya gelmektedir (Goldstraw vd., 2020:272). İş birliğine dayalı sanatsal çabalar sayesinde bireyler tarafından toplumsal bölünmeler karşısında uzlaşma zemini oluşturulması, karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi, ortak bir niyet ve kimlik duygusunun geliştirilmesi mümkündür (Pillay vd., 2024: 209-210). Ayrıca sanat alanları, ötekileştirilmiş grupların egemen anlatılara meydan okumaları ve sanat etkinlikleri aracılığıyla toplumsal değişimi savunmalarına olanak tanıyarak toplumsal eleştiri ve dönüşüm için bir araç işlevi görme potansiyeline sahiptir.

Sanatsal rekreasyon; bireylerin kendilerini yaratıcı bir şekilde ifade etmeleri, deneyimlerini paylaşmaları ve toplumsal sınırları aşan anlamlı etkileşimlere girmeleri için bir platform işlevi görmektedir. Farklı bakış açıları ve deneyimleri bir araya getiren sanatsal projeleri birlikte üreterek toplumsal bağların güçlenmesini sağlayan topluluklar, aynı zamanda empatinin teşvik edebilmesi ve kültürel çeşitliliğin desteklenmesi açısından oldukça etkili bir rol üstlenmektedir (Goldstraw vd., 2020:272; Al-Zadjali, 2004:247). Sanatın kolektif olarak üretilmesi ve takdir edilmesi sayesinde bireylerin; karşılıklı saygı, güven ve iş birliği duygusu geliştirerek toplumsal düzenin daha uyumlu ve kapsayıcı bir hale gelmesi açısından belirleyici bir konuma sahip olmaları mümkündür (Iriaji, 2017:132; Kanari ve Souliotou, 2021:99). Özetle sanatsal çabalar, toplumsal sınırların ötesine geçmek suretiyle farklı gruplar arasında yeni köprüler kurulması ve ortak anlayışın desteklenmesi açısından son derece önemli bir işlevselliğe sahip olmaktadır.

İş birliğine dayalı sanatsal üretim, topluluk katılımı ve kültürel alışveriş için imkânlar oluşturulması; sanatsal rekreasyon yoluyla sosyal uyumun geliştirilmesi açısından önem ifade etmektedir. Sanatsal ifade, yaratıcılık ve diyalogun teşvik edildiği girişimlerin desteklenmesi suretiyle toplulukların sanatın dönüştürücü gücünden faydalanarak yeni bağlantılar kurması, ortak anlayış geliştirilmesi ve sosyal uyumu teşvik etmesi mümkün hale gelmektedir (Bhardwaj, 2023:7; Waddock, 2022:435). Ayrıca kapsayıcılık, çeşitlilik ve erişilebilirliğe öncelik veren sanat temelli programlara yatırım yapılması; engellerin ortadan kaldırılması, ötekileştirilmiş grupların

güçlendirilmesi, kolektif ifade ve iş birliği için yeni alanlar oluşturulmasına olanak sağlayabilmektedir (Kaler-Jones, 2021:154; Pesata vd., 2022:10). Sonuç olarak sosyal uyum, topluluk gelişimi ve kültürel bütünleşmeyi teşvik etme potansiyeline sahip olan sanatsal rekreasyon sayesinde bireyler, yaratıcı sanatsal uygulamalara katılım sağlayarak yeni bağlantılar kurarak çeşitlilik ve kapsayıcılığı teşvik etmek noktasında önemli rol üstlenmektedir.

Kültürlerarası diyalog, anlayış ve kolektif eylemin teşvik edilmesi açısından sanatsal katılım, etkili bir araç olarak kullanılabilir. Farklı kültürel geçmişlere sahip bireyleri sanatsal faaliyetler aracılığıyla bir araya getirmek, anlamlı etkileşimler ve fikir alışverişleri için yeni imkânlar oluşturarak kültürel çeşitliliğin keşfedilmesini sağlamaktadır (Baraldi, 2015:63). Bu anlamda kültürlerarasılık üzerinden gerçekleştirilen sanatsal katılım, kültürel farklılıklar arasında bağ kurulmasını kolaylaştırmakta, farklı kültürel yaklaşımlara yönelik karşılıklı empati ve anlayışı teşvik etmektedir (Aman, 2013:280). Bu durumun sosyal uyumun daha fazla pekiştirilmesi, kapsayıcı ve eşitlikçi bir toplumun tesis edilmesine vesile olması mümkündür. Binaenaleyh sanat alanı, bireylerin baskın kültürel normlara meydan okuyabilecekleri ve yaratıcı ifadeler yoluyla kültürlerarası iletişime geçebilecekleri kendine özgü bir alan sunmaktadır. Bireyler, benimsedikleri eğilimler ve kültürel birikimlerini kapsayan habituslarından beslenerek farklı bakış açıları ortaya koyabilmekte ve sanat alanındaki egemen güç yapılarına meydan okuyabilmektedir (Newman vd., 2013:476; Webb, 2012:6). İş birliğine dayalı sanatsal çabalar aracılığıyla bireyler, farklı kültürel bağlamlar ötesinde olumlu etki oluşturabilecek ortak deneyimlerden yararlanarak kültürel sınırları aşabilmekte, böylece toplumsal uyumu destekleyebilmektedir (Yiting, 2021:13-15). Bu iş birlikleri, yalnızca sanatsal ortamı zenginleştirmekle kalmamakta, aynı zamanda daha kapsayıcı ve uyumlu bir toplum inşası gibi daha geniş bir amaca da katkıda bulunmaktadır.

Kültürlerarası diyalogun sanatsal katılım yoluyla geliştirilmesi noktasında kültürel stratejilerin gündeme getirilmesi önem teşkil etmektedir. Kapsayıcı ve çeşitli sanatsal uygulamaların teşvik edilmesi suretiyle topluluklar tarafından kültürel farklılıkların ortadan kaldırıldığı ve karşılıklı anlayışın teşvik edildiği diyalog temelli faaliyetler sayesinde değişim ve iş birliği alanlarının yaratılması söz konusu olabilmektedir (Zhou ve Pilcher, 2018:35). Kültürlerarası diyalogda düşünürselliğin ve eleştirel katılımın öneminin vurgulanması, egemen güç dinamiklerinin bireyler tarafından yönlendirmelerine yardımcı olarak kültürel alışveriş için daha

kapsayıcı ve eşitlikçi bir ortamın oluşturulması açısından önemlidir (Alivizatou, 2011:46-47). Sonuç olarak Bourdieu'nun sosyolojik yaklaşımı açısından bakıldığında sanatsal katılımın kültürlerarası diyalog, anlayış ve kolektif eylem için bir katalizör görevi gördüğünü anlaşılmaktadır. Bireyler, sanat alanından yararlanarak kültürel kısıtlamalara meydan okuyabilmekte, empatiyi teşvik edebilmekte ve iş birliğine dayalı sanatsal çabalar yoluyla sosyal uyumu güçlendirebilmektedir.

Kapsayıcı ve eşitlikçi bir şekilde uygulandığı zaman sanatsal rekreasyon; bireysel ve toplumsal refah, dayanışma ve sosyal entegrasyon süreçlerine kayda değer bir şekilde etki gösterme potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda kapsayıcı sanatsal uygulamaların yaratıcılık, iş birliği ve sanatsal faaliyetlere katılım için fırsatlar sunması, bireylerin genel iyi olma halini ve ruh sağlığının iyileştirmesi açısından yarar sağlamaktadır (Barnett vd., 2019:8). Sanatsal rekreasyonla ilgilenmek, olumlu psikolojik çıktıları öne çıkaran ve genel yaşam kalitesini artıran bir kendini ifade etme, stres atma ve duygusal rahatlama biçimi olarak hizmet edebilir. Ayrıca sanatsal rekreasyona katılım; bireylerin bir amaç, aidiyet ve güçlenme duygusuna sahip olmalarını sağlayarak dayanıklılıklarını da artırabilir. Yaratıcı sanatsal faaliyetlere katılım sayesinde bireylerin özgüvenlerinin artması ve sorunlarla daha etkili bir şekilde mücadele edebilmeleri de mümkün hale gelmektedir (Ivanycheva vd., 2023; Rehman, 2021:62-69). Sanatsal rekreasyon, hem kişisel gelişim hem güçlenme için bir alan sunarak bireylerin zorlukların üstesinden gelmesini, dayanıklılık geliştirmesini ve değişen koşullara uyum sağlamasını mümkün kılmaktadır (Genoe ve Liechty, 2017:91; Pöllänen, 2015:72). Kapsayıcı sanatsal rekreasyon, sosyal entegrasyonun teşvik edilmesinde, toplumsal bölünmeler arasında bir köprü görevi görerek farklı geçmişlere sahip bireyler arasında aidiyet duygusunun geliştirilmesinde önemli rol üstlenmekte ve böylece toplumun genel refah düzeyini artırmaya odaklanmaktadır.

Sanatsal rekreasyon, aynı zamanda toplumsal katılım, iş birliği ve kültürel alışveriş için yeni fırsatlar yaratarak sosyal uyumun desteklenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Kapsayıcı sanatsal uygulamalar, farklı geçmişlere sahip bireyleri bir araya getirerek anlayış, empati ve karşılıklı saygıyı teşvik edebilmektedir (LI ve Pang, 2022:9). Sanatsal faaliyetlere katılan bireyler; başkalarıyla bağlantı kurabilmekte, yeni ilişkiler geliştirebilmekte ve daha kapsayıcı toplulukların oluşturulmasına katkıda bulunabilmektedir (Khan, 2023:138; Majid, 2023:6). Çünkü

sanatsal ifade, farklı kültürleri bir araya getirmek ve topluluk içinde ortak kimlik ve beraberlik duygusu aşlamak suretiyle sosyal entegrasyonu güçlendirme potansiyeline sahiptir (Lay, 2017:34). Dolayısıyla kapsayıcı ve eşitlikçi bir yaklaşım çerçevesinde sanatsal rekreasyonun bireysel ve toplumsal refah üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yeni sosyal bağlantıların oluşmasını sağlayan sanatsal faaliyetler; bireylerin genel yaşam kalitesini artırmakta, toplulukları güçlendirmekte ve daha kapsayıcı bir toplumun oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda kapsayıcı sanatsal uygulamaların teşvik edilmesi suretiyle bireylerin sanatın dönüştürücü gücünden yararlanarak toplumsal etkileşimlerde bulunmaları, karşılıklı anlayışın geliştirilmesi ve olumlu toplumsal sonuçların elde edilmesi açısından önem arz etmektedir.

5. Sonuç

Çalışma kapsamında sanatsal rekreasyonun toplumsal dinamikleri, Pierre Bourdieu'nun sosyoloji anlayışı bağlamında derinlemesine irdelenmiştir. Kültürel sermaye, habitus, alan ve simgesel şiddet gibi temel kavramlar üzerinden sanatsal rekreasyonun ele alınması suretiyle bireylerin sanatsal alanla nasıl ilişki kurdukları ve bu alanda nasıl yer aldıklarına dair kapsamlı bir anlayış geliştirilmiştir. Bu bağlamda elde edilen içgörüler; sanat alanında kapsayıcılığın teşvik edilmesi, kendini ifade etmenin özendirilmesi ve sosyal uyumun güçlendirilmesi noktasında oldukça önemli çıkarımları beraberinde getirmektedir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan temel bulgulardan biri, kültürel sermayenin sanat alanına erişim ve katılımı şekillendirme konusunda üstlendiği belirgin roldür. Bu noktada bedenselleşmiş, nesnelleşmiş ve kurumsallaşmış kültürel sermaye edinimi sayesinde bireylerin sanatsal katılım için gerekli kaynaklara ve eğilimlere sahip olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte kültürel sermayenin toplumsal katmanlar arasında eşit olmayan dağılımı, sistematik engellerin ele alınması, ötekileştirilmiş grupların kültürel sermaye edinmeleri ve sanatsal faaliyetlerde yer almaları için kapsayıcı olanakların teşvik edilmesi için kapsamlı stratejilerin uygulanması ihtiyacının altı çizilmiştir.

Bourdieu'nun habitus kavramının sanat alanına uyarlanması, bireylerin sosyokültürel geçmişleri ve deneyimleriyle şekillenen içselleştirilmiş eğilimlerinin estetik anlayışları, sanatsal tercihleri ve yaratıcı ifade biçimlerini derinlemesine etkilediğini ortaya koymuştur. Bununla birlikte habitus ve kültürel sermaye arasındaki karmaşık etkileşimin bireylerin sanat alanındaki

yönelimleri, tercihleri ve var oluş biçimlerini belirleyen çok yönlü dinamiklerin farkına varılmasını mümkün kıldığı görülmüştür. Bu noktada söz konusu etkileşimin bireylerin sanat alanına katılım ve bu alanda başarılı olma becerilerini belirleme noktasında oldukça mühim bir yere sahip olduğu gözler önüne serilmiştir. Sanat alanının çözümlemesi sayesinde sanatsal katılım fırsatlarını yapılandıran güç ilişkileri, simgesel mücadeleler ve sanatsal sermayenin dağılımı açığa çıkarılmıştır. Sanat alanında sürekli bir şekilde yer almak doğrultusunda bireylerin kültürel sermayelerinden etkili bir şekilde yararlanmaları, aynı zamanda bu alanda görünürlük elde etmek için kendilerini stratejik bir şekilde konumlandırmaları gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu noktada sanat alanındaki toplumsal dinamiklerin mevcut güç dengesizliklerinin ortadan kaldırılması ve sanatsal sermayenin daha adil bir şekilde dağılımının sağlanmasının önemini daha açık bir şekilde ortaya koyduğu görülmüştür.

Sanatsal rekreasyon; kendini ifade etme, kişisel gelişim ve toplumsal dönüşüm için güçlü bir katalizör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaratıcı sanatsal pratiklere katılım sayesinde bireylerin egemen kültürel normlara meydan okuyarak sanat alanının sınırlarını yeniden tanımlayabildikleri, böylece söz konusu dinamik alanın daha kapsayıcı bir yapıya kavuşmasına doğrudan bir şekilde katkıda bulunabildikleri görülmektedir. Ayrıca sanatsal faaliyetler aracılığıyla karşılıklı anlayışın geliştirilmesi ve kültürel sınırların ötesine geçen ortak deneyimlerin olanaklı hale gelmesinin sosyal uyum, toplumsal kalkınma ve kültürel entegrasyonun teşvik edilmesinde önemli bir araçsal rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, sanatsal rekreasyonun sanat alanındaki sosyal eşitsizliklerin sürdürülmesine neden olma riskini de gündeme getirmektedir. Kültürel sermaye ve sanatsal katılım fırsatlarına eşit olmayan erişim, mevcut toplumsal hiyerarşilerin yeniden üretilmesine ve belirli grupların ötekileştirilmesine katkıda bulunabilmektedir. Bu sorunun üstesinden gelinmesi için eğitim programları, mentorluk girişimleri ve toplum temelli sanat projeleri aracılığıyla bu alanda yeterince temsil edilmeyen toplulukların kültürel sermaye ediniminin teşvik edilmesi yönünde çaba gösterilmesi önerilmektedir.

Bu alanda yapılacak olan çalışmalarda bireylerin sanat alanındaki deneyimleri üzerinde kesişimsel kimliklerin etkilerinin derinlemesine bir biçimde araştırılması önerilmektedir. Irk, etnik köken, toplumsal cinsiyet ve sosyoekonomik statü gibi etmenlerin birbirleriyle kesişerek sanatsal

katılımı nasıl şekillendirdiğinin irdelenmesi, sanat alanında daha fazla kapsayıcılık ve temsilin sağlanması açısından önem ifade etmektedir. Ayrıca sanatsal faaliyetlerin kültürel alışverişin teşvik edilmesi, sosyal eşitsizliklerin azaltılması ve toplumsal direncin artırılmasına yönelik potansiyelinin ortaya çıkarılması, toplumsal kalkınma ve refah alanında ilerlemeler kaydedilmesi bakımından önemlidir. Sanatsal rekreasyonun dönüştürücü gücünden yararlanılması suretiyle kültürler arası iletişimin geliştirilmesi, ötekileştirilmiş toplulukların egemen ideolojik yapılar meydan okuyarak kültürel kimliklerini korumaları açısından oldukça kilit bir öneme sahiptir. Sonuç olarak Bourdieu'nun sosyolojik anlayışının sanatsal rekreasyonu şekillendiren çok boyutlu dinamiklerin anlaşılması açısından taşıdığı işlevsellik ve uygulanabilirlik bu çalışmada ortaya konmuştur. Sanatsal katılımın içerdiği karmaşıklıkların çözümlenmesi; çeşitliliğin teşvik edilmesi, kendini ifade etmenin desteklenmesi ve sosyal uyumun yaygınlaştırılması yoluyla daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir sanatsal ortamın inşa edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, sanatsal rekreasyonun sosyolojik temellerinin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmakta ve sanatın dönüştürücü potansiyelinin öne çıkarılmasıyla bireyler ve toplulukların güçlendirilmesini amaçlayan araştırmalar için bir kavramsal zemin oluşturmaktadır.

Kaynakça

Al-Zadjali, Z. (2024). "The Significance of Art in Revealing a Culture's Identity and Multiculturalism", *Open Journal of Social Sciences*, Vol. 12, No. 1, p.232-250.

Alexander, V. (2017). "Heteronomy in the Arts Field: State Funding and British Arts Organizations", *British Journal of Sociology*, Vol. 69, No. 1, p.23-43.

Alivizatou, M. (2011). "Intangible Heritage and Erasure: Rethinking Cultural Preservation and Contemporary Museum Practice", *International Journal of Cultural Property*, Vol. 18, No. 1, p.37-60.

Aman, R. (2013). " Bridging the Gap to Those Who Lack: Intercultural Education in the Light of Modernity and the Shadow of Coloniality", *Pedagogy Culture and Society*, Vol. 21, No. 2, p.279-297.

Avchinnikova S. O. (2023). "Creative Techniques as a Development Resource of Social and Pedagogical Practice [Kreativnye Tekhniki Kak Resurs Razvitiya Sotsial'no-Pedagogicheskoy Praktiki]", *Nauchno-Pedagogicheskoye Obozreniye - Pedagogical Review*, 2023, Vol. 1, No. 47, p.87-94.

Ayala, R., and Júnior, L. (2022). "Harmony in Interprofessionality: A Counterpoint", *Texto & Contexto - Enfermagem*, Vol. 31, e2022E002.

Ayman, M. (2013). "The Apparatus of Ideology: A Post-Colonial Reading of English Literature; Considerations from 'Institutional Literatures'", *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*, Vol. 1, No. 2, p.17-32.

Baraldi, C. (2015). "Intercultural Communication Systems and Discourses of Cultural Identity", *Applied Linguistics Review*, Vol. 6, No. 1, p.49-71.

Barnett, T., Deuge, J., and Bridgman, H. (2019). "Promoting Mental Health Through a Rural Art Roadshow: Perspectives of Participating Artists", *International Journal of Mental Health Systems*, Vol. 13, No. 1, p.1-10.

Basov, N., Muntanyola-Saura, D., Méndez, S., and Nenko, O. (2024). "Professional Patios, Emotional Studios: Locating Social Ties in European Art Residences", *Poetics*, Vol. 102, 101869.

Berahir, M. H., Ibrahim, Y., Ismail, I., Rahim, H. A. A., and Kamal, N. A. (2023). "The Development and Significance of Art Collectives in Malaysian Contemporary Art", *International Journal of Art & Design (IJAD)*, Vol. 7, No. 2, p.132-140.

Bhardwaj, A. (2023). "The Role of Art Festivals in Cultural Exchange: Comparative Analysis of India and Europe", *International Journal of Fine, Performing and Visual Arts*, Vol. 3, No. 2, p.6-10.

Blackwood, A., and Purcell, D. (2014). "Curating Inequality: The Link Between Cultural Reproduction and Race in the Visual Arts", *Sociological Inquiry*, Vol. 84, No. 2, p.238-263.

Born, G. (2010). "The Social and the Aesthetic: For a Post-Bourdieuian Theory of Cultural Production", *Cultural Sociology*, Vol. 4, No. 2, p.171-208.

Bottero, W., and Crossley, N. (2011). "Worlds, Fields and Networks: Becker, Bourdieu and the Structures of Social Relations", *Cultural Sociology*, Vol. 5, No. 1, p.99-119.

Botz-Bornstein, T. (2014). "'Art', Habitus, and Style in Herder, Humboldt, Hamann and Vossler: Hermeneutics and Linguistics", *Linguistic and Philosophical Investigations*, Vol. 13, p.121-131.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a Theory of Practice*, Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1986). "Forms of Capital", *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, ed. John Richardson, Westport: Greenwood Press, p.241-258.

Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*, California: Stanford University Press.

Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production*, Cambridge: Polity Press.

Cheng, F. K. (2015). "Effects of Expressive Art Based Interventions on Adolescent Mental Health", *Psychological Health and Needs Research Developments*, ed. Raul Wolfe, New York: Nova, p.57-89.

Cortés, I. (2021). "Hate Speech, Symbolic Violence, and Racial Discrimination. Antigypsyism: What Responses for the Next Decade?", *Social Sciences*, Vol. 10, No. 10, p.360.

Creese, G., and Wiebe, B. (2012). "'Survival Employment': Gender and Deskilling among African Immigrants in Canada", *International Migration*, Vol. 50, No. 5, p.56-76.

Dadswell, A., Wilson, C., Bungay, H., and Munn-Giddings, C. (2017). "The Role of Participatory Arts in Addressing the Loneliness and Social Isolation of Older People: A Conceptual Review of the Literature", *Journal of Arts & Communities*, Vol. 9, No. 2, p.109-128.

Delgado, J. M. (2015). *Making Stories, Writing the World: Critical Strategies for Arts-Based Practices with Los Angeles Urban Youth*, Doctoral Thesis, Los Angeles: University of California.

Enes, Ö. (2022). "Kendin Yap (Do It Yourself/DIY) Akımının Punk Alt Kültüründeki Giyim ve Aksesuarlar Bağlamında İncelenmesi", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, s. 395-412.

Fox, N. (2015). "Creativity, Anti-Humanism and the 'New Sociology of Art'", *Journal of Sociology*, Vol. 51(3), p.522-536.

Genoe, M. R., and Liechty, T. (2017). "Meanings of Participation in a Leisure Arts Pottery Programme", *World Leisure Journal*, Vol. 59, No. 2, p.91-104.

Gibson, S. (2021). "Shifting from Offline to Online Collaborative Music-Making, Teaching and Learning: Perceptions of Ethno Artistic Mentors". *Music Education Research*, Vol. 23, No. 2, p.151-166.

Goldstraw, K., McMillan, A., Mort, H., Pahl, K., Pool, S., Rafiq, Z., and Rasool, Z. (2020) "Co-Producing Artistic Approaches to Social Cohesion", *Research for All*, Vol. 4, No. 2, p.257-275.

Gore, J., Gibson, S., Fray, L., Smith, M., and Holmes, K. (2019). "Fostering Diversity in the Creative Arts by Addressing Students' Capacity to Aspire", *The Journal of Creative Behavior*, Vol. 53, No. 4, p.519-530.

Hadchity, T. (2019). "Both Centre and Margin: Alternative Spaces and Artists' Networks in the Anglophone Caribbean". *Wasafiri*, Vol. 34, No. 1, p.18-28.

Hamid, H., and Everett, A. (2022). "Migration Contexts in Shaping Community Ethnic Resources: A Forms of Capital Approach on Ethnic Migrant Entrepreneurs in Malaysia", *Journal of Enterprising Communities People and Places in the Global Economy*, Vol. 17, No. 4, p.834-855.

Hamilton, E. C. (2022). *Charting the Afrofuturist Imaginary in African American Art: The Black Female Fantastic*, New York: Routledge.

Hammarén, N. (2022). "Are Bullying and Reproduction of Educational Inequality the Same Thing? Towards a Multifaceted Understanding of School Violence", *Power and Education*, Vol. 14, No. 1, p.35-49.

Hanquinet, L., Roose, H., and Savage, M. (2014). "The Eyes of the Beholder: Aesthetic Preferences and the Remaking of Cultural Capital", *Sociology*, Vol. 48, No. 1, p.111-132.

Herrero, M. (2009). "Art Markets, Sociology and the Emotional Art Object", *Sociology Compass*, Vol. 3, No. 6, p.911-919.

Igarashi, H., and Saito, H. (2014). "Cosmopolitanism as Cultural Capital: Exploring the Intersection of Globalization, Education and Stratification", *Cultural Sociology*, Vol. 8, No. 3, p.222-239.

Iriaji, I. (2017). "Implementing Holistic Criticism Model Based on Multicultural Approach in Art Appreciation Subject", *KnE Social Sciences*, p.129-138.

Ivanycheva, D., Schulze, W. S., Lundmark, E., and Chirico, F. (2023). "Lifestyle Entrepreneurship: Literature Review and Future Research Agenda", *Journal of Management Studies*.

Jacobs, K., and Evans, S. (2012). "Constructing Accounting in the Mirror of Popular Music", *Accounting Auditing & Accountability Journal*, Vol. 25, No. 4, p.673-702.

Johnson, H., and Monney, N. (2021). "Using the Arts to Support the Arts: A Creative, Community-University Partnership Approach to Building Arts Inclusivity in Economically-Deprived Communities", *Forum Qualitative Sozialforschung Forum: Qualitative Social Research*, Vol. 22, No. 3.

Kagan, S. (2011). *Art and Sustainability: Connecting Patterns for a Culture of Complexity*, Bielefeld: Transcript.

Kaler-Jones, C. J. (2021). "*You Can't See Me By Looking at Me*": *Black Girls' Arts-based Practices as Mechanisms for Identity Construction and Resistance*, Doctoral Thesis, College Park: University of Maryland.

Kanari, C., and Souliotou, A. Z. (2021). "The Role of Museum Education in Raising Undergraduate Pre-Service Teachers' Disability Awareness: The Case of an Exhibition by Disabled Artists in Greece", *Higher Education Studies*, Vol. 11, No. 2, p.99-119.

Khan, A. A. (2023). *Elevated Biophilia*, Master Thesis, Brooklyn: Pratt Institute.

Klekot, E. (2009). "The Judgment of Taste and the Contemporary Religious Art", *Sacrum et Decorum*, Vol. 2, p.31-37.

Klerk, S. (2015). "The Creative Industries: an Entrepreneurial Bricolage Perspective", *Management Decision*, Vol. 53, No. 4, p.828-842.

Kraehe, A. M., Acuff, J. B., and Travis, S. (2016). "Equity, the Arts, and Urban Education: A Review", *The Urban Review*, Vol. 48, 220-244.

Lamour, C., and Lorentz, N. (2021). "Mass Media and the Attraction of the Arts in Small-Size Global Cities: The (Re)Distribution of Cultural Capital", *International Journal of Communication*, Vol. 15, p.2335-2354.

Lay, M. M. (2017). *Performing Arts and Community Development: Reimagining the Role of Performing Arts in Community Development*, Master Thesis, Kirkland: Northwest University.

Li, J., and Pang, C. (2022). "Sustaining Urban Public Spaces through Everyday Aesthetic Cosmopolitanism: The Case of the Art Center Recyclart", *Cosmopolitan Civil Societies an Interdisciplinary Journal*, Vol. 14, No. 2, p.6-20.

Majid, N. (2023). "The Role of the Arts in Society: A Holistic Analysis", *Journal of Social Signs Review*, Vol. 1, No. 1, p.1-9.

Marshall, D. (2002). "Behavior, Belonging, and Belief: A Theory of Ritual Practice", *Sociological Theory*, Vol. 20, No. 3, p.360-380.

Martiniello, M., and Lafleur, J. M. (2008). "Ethnic Minorities' Cultural and Artistic Practices as Forms of Political Expression: A Review of the Literature and a Theoretical Discussion on Music", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 34, No. 8, p.1191-1215.

Monkman, K., Ronald, M., and Théràmène, F. (2005). "Social and Cultural Capital in an Urban Latino School Community", *Urban Education*, Vol. 40, No. 1, p.4-33.

Moore, C. A., and Emmerich, N. (2024). "Balletic Bodies Under Lockdown: The Consequences of a Pandemic for Highly Disciplined Habitus". *Sociology of Health & Illness*, Vol. 46, No. 1, p.95-113.

Mroczek-Żulicka, A. (2018). "Creative and Artistic Recreation and a Creative Approach to Recreation Organization: A Case Study of WI-MA Creative Industries Establishments", *Turyzm/Tourism*, Vol. 28, No. 1, p.53-63.

Newman, A., Goulding, A., and Whitehead, C. (2013). "How Cultural Capital, Habitus and Class Influence the Responses of Older Adults to the Field of Contemporary Visual Art", *Poetics*, Vol. 41, No. 5, p.456-480.

Palmieri, F., Parola, J., Palmiero, M. S., and Tofani, R.(2021). "Artists in the Time of COVID-19: La Tela, a Digital Work by a Resilient Community", *Healing Culture, Reclaiming Commons, Fostering Care: A Proposal for EU Cultural Policies*, ed. Roberto Cirillo and Maria Francesca De Tullio, Napoli: Italian Institute for the Future, p.97-116.

Parncutt, R. (2018). "Mother-Infant Attachment, Musical Idol Worship, and the Origins of Human Behaviour", *Musicae Scientiae*, Vol. 22, No. 4, p.474-493.

Parr, H. (2006). "Mental Health, the Arts and Belongings", *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 31, No. 2, p.150-166.

Pesata, V., Colverson, A., Sonke, J., Morgan-Daniel, J., Sams, K., Carrion, F. M. E., and Hanson, S. (2022). "Engaging the Arts for Wellbeing in the United States of America: A Scoping Review", *Frontiers in Psychology*, Vol.12, 791773.

Peters, S. (2006). *The Social World Reversed: Towards a Sociology of Activist Community Arts Practices*, Master Thesis, Ottawa: Carleton University.

Philipp, R. (2012). "Fostering the Art of Well-Being: An Alternative Medicine", *A Compendium of Essays on Alternative Therapy*, ed. Arup Bhattacharya, Rijeka: InTech, p.3-34.

Pillay, D., Pithouse-Morgan, K., and Naicker, I. (2024). "Different Together: A Poetic Reading of Arts-Inspired Creations as Embodied Explorations of Social Cohesion", *Qualitative Inquiry*, Vol. 30, No. 2, p.204-211.

Pöllänen, S. (2015). "Elements of Crafts that Enhance Well-Being: Textile Craft Makers' Descriptions of Their Leisure Activity", *Journal of Leisure Research*, Vol. 47, No. 1, p.58-78.

Rathna, D. (2023). "Art and Counterculture: Shaping Identity Through Expression and Engagement", *Art and Society*, Vol. 2, No. 4, p.40-48.

Rehman, A. (2020). *An Exploration of Artistic Creation in Makerspaces and Youth Identity*, Master Thesis, Ontario: University of Ontario Institute of Technology.

Seed, A. (2019). *Where Art Thou? An Examination of Women's Experience Pursuing a Higher Education Degree in Studio Art*, Master Thesis, Sacramento: California State University.

Serre, D., and Wagner, A. C. (2015). "For a Relational Approach to Cultural Capital: A Concept Tested by Changes in the French Social Space", *The Sociological Review*, Vol. 63, No. 2, p.433-450.

Sezer, İ. (2021). "Rekreasyonel ve Etkinlik (Festival) Amaçlı Kullanımların Korunan Alanlara Etkileri: Aymaç Tabiat Parkı Örneği", *Turkish Studies - Social*, Sayı 16, Cilt 6, s.2089-2125.

Schmitz, A., Witte, D., and Gengnagel, V. (2016). "Pluralizing Field Analysis: Toward a Relational Understanding of the Field of Power", *Social Science Information*, Vol. 56, No. 1, p.49-73.

Skaggs, R. (2019). "Harmonizing Small-Group Cohesion and Status in Creative Collaborations: How Songwriters Facilitate and Manipulate the Cowriting Process", *Social Psychology Quarterly*, Vol. 82, No. 4, p.367-385.

Thapar-Björkert, S., Samelius, L., and Sanghera, G. (2016). "Exploring Symbolic Violence in the Everyday: Misrecognition, Condescension, Consent and Complicity", *Feminist Review*, Vol. 112, No. 1, p.144-162.

Tkachev, N. (2006). *The Work of Art in the Field of Cultural Production: The Principle of Legitimization in the Digital Era*, Master Thesis, Burnaby: Simon Fraser University.

Tolia-Kelly, D. and Raymond, R. (2019). "Decolonising Museum Cultures: An Artist and a Geographer in Collaboration". *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 45, No. 1, p. 2-17.

Travis, S. (2019). "Whiteness, Artist Identities, and Artworld Spaces", *Journal of Cultural Research in Art Education*, Vol. 36, No. 3, p.91-109.

Tsaousi, C. (2014). "‘What Underwear Do I Like?’ Taste and (Embodied) Cultural Capital in the Consumption of Women’s Underwear", *Journal of Consumer Culture*, Vol. 16, No. 2, p.467-492.

Varella, M. A. C. (2022). "Artistic Motivations are Intrinsic, Specific, and Temporally Stable by Nature: Evidence from Large Real-Life Brazilian Public Data Between 1987–2004". *Culture and Evolution*, Vol. 19, No. 1, p.68-80.

Waddock, S. (2022). "Art, Transformation and the Social Imaginary", *World Futures*, Vol. 78, No. 7, p.419-439.

Webb, J. (2012). "The Logic of Practice? Art, the Academy, and Fish Out of Water", *Text*, Vol. 16, No. Special 14, p.1-16.

Wyatt, D., MacDowall, L., and Mulligan, M. (2013). "Critical Introduction: The Turn to Community in the Arts", *Journal of Arts & Communities*, Vol. 5, No. 2-3, p.81-91.

Yiting, J. (2021). "Cultural Exchanges and their Role in Fostering Global Understanding", *International Journal of Business Management and Visuals*, Vol. 4, No. 1, p.13-19.

Zhang, K. X., Wang, X. L., and Shi, J. Y. (2020). "Residents’ Perception of the Recreational Value of Forest Parks: A Case Study in Shanghai", *Journal of Resources and Ecology*, Vol. 11, No. 4, p.425-434.

Zhou, V., and Pilcher, N. (2018). "Tapping the Thirdness in the Intercultural Space of Dialogue", *Language and Intercultural Communication*, Vol. 19, No. 1, p.23-37.

Zilberstein, S. (2019). "Space Making as Artistic Practice: The Relationship Between Grassroots Art Organizations and the Political Economy of Urban Developments", *City & Community*, Vol. 18, No. 4, p.1142-1161.

Zimdars, A., Sullivan, A., and Heath, A. (2009). "Elite Higher Education Admissions in the Arts and Sciences: Is Cultural Capital the Key?", *Sociology*, Vol. 43, No. 4, p.648-666.